

**Витяг з Доповіді Державного департаменту США про торгівлю людьми
від 19 червня 2013 р.**

УКРАЇНА (Контрольний список другої групи)

Україна є країною походження, транзиту та поступово стає країною призначення для чоловіків, жінок і дітей, яких піддають примусовій праці та сексуальній експлуатації. Українці стають жертвами торгівлі людьми в Україні, а також в Росії, Польщі, Іраку, Іспанії, Туреччині, Кіпрі, в Сейшельській республіці, Португалії, Чеській республіці, Ізраїлі, Італії, Об'єднаних Арабських Еміратах, Чорногорії, Великобританії, Казахстані та Тунісі. Громадяни іноземних країн, включаючи Молдову, Узбекистан, Пакистан, Камерун та Азербайджан, піддавалися в Україні примусовій праці.

Найбільш уразливими до торгівлі людьми є українці, які проживають у сільській місцевості з обмеженим доступом до працевлаштування. Українські вербувальники часто застосовують до них насильство, обман та боргову кабалу. Жертв торгівлі людьми з метою примусової праці експлуатували у сфері будівництва, сільського господарства, промисловості, домашньої роботи, лісозаготівлі, догляду за дітьми та жебрацтва. Діти у дитячих будинках та кризових центрах залишалися уразливими до торгівлі людьми на території України.

Влада України не повною мірою дотримується мінімальних стандартів щодо викорінення торгівлі людьми, проте вона докладає до цього значних зусиль. Але незважаючи на це влада не продемонструвала збільшення зусиль по протидії торгівлі людьми, зокрема щодо виділення відповідних ресурсів на проведення розслідувань та захист постраждалих, тому Україну було внесено до контрольного списку другої групи.

Протягом звітнього періоду уряд видав декілька постанов та затвердив положення, спрямовані на повну реалізацію Закону України «Про протидію торгівлі людьми», прийнятого у 2011 році. У цьому звітньому періоді українські суди винесли більше вироків, пов'язаних з позбавленням волі, ніж у минулому. Однак, національний механізм взаємодії (НМВ) функціонує у багатьох регіонах неефективно, що в результаті призвело до невеликої кількості жертв, які були ідентифіковані і отримали від влади статус постраждалих від торгівлі людьми. В результаті діквідації у 2011 році спеціалізованого міліцейського підрозділу по боротьбі з торгівлею людьми, у 2012 році кількість кримінальних проваджень та засуджень зменшилась, а урядові структури не займалися випереджувальною ідентифікацією жертв та направленням їх для отримання допомоги. Більше того, у 2012 році уряд не виділив кошти для фінансування заходів з протидії торгівлі людьми.

Рекомендації для України: розширити дію національного механізму взаємодії на всі регіони країни та забезпечити його ефективну реалізацію за допомогою систематичного проведення тренінгів для державних службовців та інших працівників, які можуть контактувати з жертвами, стосовно їхньої ролі та обов'язків щодо захисту постраждалих та надання їм допомоги; забезпечити, щоб державні службовці знали права жертв відповідно до Закону «Про протидію торгівлі людьми» та були готові надавати допомогу відповідно до своїх обов'язків; залучити більше ресурсів правоохоронних органів до розслідування випадків торгівлі людьми; забезпечити, щоб жертви торгівлі людьми, які звернулися за отриманням офіційного статусу, не піддавалися численним опитуванням з великою кількістю службовців; гармонізувати законодавство щодо міграції та працевлаштування для того, щоб забезпечити можливості для жертв торгівлі людьми - іноземців або осіб без громадянства - отримати тимчасовий дозвіл на проживання в країні та шукати роботу, як це передбачено Законом «Про протидію торгівлі людьми», а також роз'яснити процедури, які необхідно для цього пройти; укласти угоди з недержавними організаціями, що надають потерпілим комплексні послуги, та надати цим організаціям фінансування; забезпечити застосування на практиці широкого спектру заходів забезпечення безпеки, передбачених відповідним законом, відносно жертв торгівлі людьми; профінансувати в достатньому обсязі повну реалізацію національної програми; посилити ефективність застосування НМВ шляхом розбудови можливостей відповідних службовців щодо ідентифікації торгівлі дітьми та запровадити відповідне обстеження з метою виявлення жертв торгівлі людьми у кризових центрах та дитячих будинках із застосуванням гуманних до дітей практик; збирати дані щодо злочинів торгівлі людьми та відмежовувати у статистичних звітах дані про торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації від торгівлі людьми з метою примусової праці.

Притягнення до відповідальності

У 2012 році Уряд України значно зменшив обсяг заходів, що проводяться правоохоронними органами щодо протидії торгівлі людьми. Відповідно до статті 149 Кримінального кодексу України всі форми торгівлі людьми заборонено, а покарання за них складає від 3 до 15 років позбавлення волі, що є достатньо суворим і відповідає покаранню за інші тяжкі злочини, такі як зґвалтування. Уряд звітував про 162 розслідування щодо злочинів «торгівля людьми», що є значним спадом у порівнянні з 197 у 2011 році та 257 у 2010 році. Уряд передав до суду 122 справи про торгівлю людьми, порівняно з 135 у 2011 році та 111 у 2010 році. У 2012 році було засуджено 115 торгівців людьми, що є меншим від попередніх років: 158 осіб у 2011 році та 120 осіб у 2010 році. З 115 засуджених торгівців людьми 65 особам було призначено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від менше ніж рік до 10-15 років. 44 особи отримали покарання у вигляді позбавлення волі з відстрочкою його виконання, а майно 32 засуджених було конфісковано. Уряд не надав інформації щодо того, який конкретно вид експлуатації мав місце: сексуальна або трудова.

У 2011 році в рамках реорганізації Міністерства внутрішніх справ підрозділ з протидії торгівлі людьми був підпорядкований Департаменту кримінального

розшуку. В результаті цих змін багато оперативних працівників, які пройшли спеціальну підготовку щодо проведення розслідувань, пов'язаних з торгівлею людьми, пішли з підрозділу. Більшість оперативних працівників в регіонах нові та мають мало досвіду роботи з цією категорією злочинів. Крім того, розслідуванням торгівлі людьми приділялося менше часу у процентному відношенні до загальної зайнятості оперативників. Кількість оперативників, зайнятих розслідуванням торгівлі людьми у центральному апараті Міністерства внутрішніх справ, було знижено з приблизно 70 у 2010 році до 16 у 2012 році. Кількість оперативників у регіонах було знижено приблизно на 50%. Міжнародна організація з міграції провела тренінги для 108 представників правоохоронних органів з 27 регіонів. Недержавні організації повідомляли про те, що судді не проходили відповідне навчання, а деякі з них не знали, як необхідно розглядати справи про торгівлю дітьми. Українські службовці не визнали деяких шістнадцяти - та сімнадцятирічних жертв комерційної сексуальної експлуатації в якості дітей та притягли їх до відповідальності в якості обвинувачених.

Протягом звітного періоду українські органи влади викрили злочинну схему, коли українських жінок відправляли у Німеччину та піддавали сексуальній експлуатації, використовуючи фальсифіковані українські документи та шенгенські візи, видані їхніми спільниками у Консульстві Польщі у Луцьку. В результаті розслідування, проведеного українськими правоохоронцями Уряд Польщі звільнив працівників консульства. Групи громадян Молдови та Узбекистану піддавалися трудовій експлуатації у сільському господарстві в Україні. В обох випадках органи влади розпочали кримінальні провадження, однак у випадку з молдованами прокуратура притягнула обвинувачених до відповідальності за статтею, що передбачає покарання за грубе порушення законодавства про працю, а не за торгівлю людьми, що встановлює більш суворе покарання.

Всупереч повідомленням про широко розповсюджену корупцію у владних структурах Уряд України не надав інформації про будь-які розслідування або притягнення до відповідальності державних службовців, підозрюваних у причетності до торгівлі людьми, проведені протягом звітного періоду. Наприклад, рекрутер, громадянин Пакистану, та власник підприємства, громадянин України, притягувались до кримінальної відповідальності за торгівлю людьми у 2011 році. В результаті пакистанець був засуджений за торгівлю людьми до п'яти років позбавлення волі в той час, коли українець, маючи дружні стосунки з представниками місцевої влади, був визнаний винним у менш тяжкому злочині – порушенні законодавства про працю – і засуджений до штрафу. Після оскарження вироку суду від імені потерпілих суд вищої інстанції відмінив його та відправив справу на новий розгляд, який ще продовжується.

Захист

Протягом звітного періоду Уряд не збільшив обсяг заходів, спрямованих на захист жертв, виявив менше постраждалих, а державні службовці не отримали

відповідного навчання щодо своїх обов'язків згідно національного механізму взаємодії. Відповідно до даних Уряду у 2012 році було виявлено 187 потерпілих від торгівлі людьми, що є суттєвим зменшенням порівняно з 294 потерпілими у 2001 та 277 – у 2010. У 2012 році 47 потерпілих були чоловіками, а 16 – дітьми. Тільки 16 із 187 потерпілих, виявлених правоохоронними органами, отримали статус особи, постраждалої від торгівлі людьми, який надає можливість отримати правову, медичну та соціальну допомогу. У 2012 році Міжнародна організація з міграції повідомила про 139 українців, 46 молдован та 10 узбеків, які постраждали від торгівлі людьми в Україні. 56% з них – чоловіки. 80% жертв, виявлених МОМ, піддавалися примусовій праці. У 2012 році уряд не надавав фінансування на будь-які заходи, спрямовані на допомогу потерпілим. Заплановане на 2013 рік фінансування передбачає виділення еквіваленту приблизно 120.000 доларів США із державного бюджету на протидію торгівлі людьми.

Міжнародні донори продовжували фінансувати більшість із заходів, спрямованих на протидію торгівлі людьми та допомогу жертвам. Протягом звітнього періоду державні центри соціально-психологічної допомоги та центри матері і дитини прийняли 23 особи, постраждали від торгівлі людьми. Державні соціальні працівники, відповідальні за оцінку потреб постраждалих та підготовку планів реабілітації, мали велике навантаження та високий рівень плинності кадрів. Вперше уряд видав постанову, де вказав критерії ідентифікації осіб, яким надаватиметься статус постраждалих від торгівлі людьми, фінансова компенсація та комплексна допомога. Однак на практиці державні службовці не мали уявлення про нові правила та свої обов'язки щодо надання послуг жертвам торгівлі людьми, які намагалися до них звертатися. У 2012 році ніхто з жертв, які були офіційно визнані постраждалими від торгівлі людьми, не отримав допомоги, яка відповідно до прийнятої у 2012 році постанови має надаватися у розмірі, еквівалентному 135 доларам США.

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» запровадження національного механізму взаємодії є обов'язком місцевих адміністрацій. В результаті в різних областях за виявлення та захист потерпілих відповідальні різні відділи, що створило значну плутанину по відношенню до громадських організацій, які до цього допомагали постраждалим разом з іншими державними службовцями, які не були офіційно призначені відповідальними за цей напрямок. Процедури щодо отримання статусу постраждалої особи в деяких областях не працювали. Для вирішення цієї проблеми Міністерство соціальної політики розмістило на своєму сайті список відповідальних підрозділів. Недержавні організації повідомили, що представники місцевих державних адміністрацій, відповідальні за видачу статусу постраждалої особи, ще не мають необхідних навичок або досвіду для ефективного проведення оцінки та опитування. Недержавні організації також занепокоєні тим, що жертви торгівлі людьми, які звернулися за отриманням офіційного статусу, піддавалися численним опитуванням з нетактовними та травмуючими запитаннями. Положення національного механізму взаємодії стосовно дітей – жертв торгівлі людьми, а також процедура надання послуг цій уразливій групі населення, були

незрозумілими. Випереджувальна ідентифікація постраждалих, які не приймали участь у кримінальному провадженні, з метою надання їм офіційного статусу була обмежена. Недержавні організації повідомили, що міліції, громадським організаціям та жертвам бракувало віри у можливість працівників державних соціальних служб відповідним чином визначити та надати офіційний статус постраждалої особи, що відвертало жертв від отримання послуг. У 2012 році не було жодного повідомлення про те, що жертви піддавалися покаранню за незаконні дії, вчинені в результаті їхнього залучення до торгівлі людьми. Хоча Закон «Про протидію торгівлі людьми» надає жертвам торгівлі людьми право залишатися в країні, на практиці жодна з жертв не отримала дозволу на тимчасове проживання в країні. Міграційна служба не визнавала статус особи, постраждалої від торгівлі людьми, в якості підстави для надання відповідного статусу згідно законодавства про правовий статус іноземців в Україні. В результаті цього жертви, які отримали від держави статус особи, постраждалої від торгівлі людьми, залишалися без правового статусу для перебування в країні та з побоюваннями депортації. Навіть тоді, коли Закон «Про протидію торгівлі людьми» надає жертвам можливість отримувати послуги протягом двох років, ця норма залишалась суто в теорії, адже іноземці – жертви торгівлі людьми не могли отримати відповідний правовий статус для того, щоб залишатися в Україні. Уряд визнав, що ця проблема потребує вирішення на законодавчому рівні. Чотири іноземця, які отримали офіційний статус осіб, постраждалих від торгівлі людьми, в той же час не отримали дозволу на тимчасове проживання або працевлаштування. Відповідним законом передбачений широкий спектр заходів забезпечення безпеки, однак на практиці прокурори рідко застосовували ці заходи, а до жертв торгівлі, які виступали в якості свідків, часто ставилися у спосіб, що не відповідає їхньому становищу жертв торгівлі людьми.

Запобігання

У 2012 році Уряд України продовжував проводити невелику кількість заходів щодо попередження торгівлі людьми. З метою підвищення обізнаності про всі форми торгівлі людьми у співпраці з ОБСЄ було проведено інформаційну кампанію, яка охопила приблизно 2.3 мільйони людей. Національна програма на 2012- 2015, прийнята Урядом протягом минулого звітнього періоду, не була профінансована ні на державному, ні на місцевому рівнях такою мірою, щоб забезпечити її повну реалізацію. Міністерство соціальної політики продовжувало виконувати свою роль в якості координатора, також було створено міжвідомчу раду міністерств та недержавних організацій. У співпраці з Міжнародною організацією з міграції Уряд організував чотири тренінги з протидії торгівлі людьми для українських миротворців, які від'їжджають на виконання міжнародних завдань. Уряд не продемонстрував вжиття спеціальних заходів для подолання попиту на комерційний секс та примусову працю. Уряд не надав інформації про проведення заходів, спрямованих на зменшення участі українців у міжнародному секс-туризмі.